

NED. MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE

COMMISSIE VOOR DE TANDHEELKUNDIGE VOLKSBELANGEN.

RAPPORT VOOR SCHOOLTANDVERZORGING

II.

Het vraagstuk der verzorging van het kindergebit in samenwerking met de lagere school is in het afgelopen jaar (vereenigingsjaar) in vele gemeenten van ons land een onderwerp van publieke belangstelling geweest.

Van verschillende collega's ontvingen we bericht, dat door hen, hetzij in een vergadering van ouders eener schoolcommissie, hetzij op een uitnodiging van vrouwenclubs of voor afdelingen van „t Nut" voordrachten over dit onderwerp werden gehouden, waarbij van de — steeds bereidwillig beschikbaar gestelde — lantaarnplaatjes der Vereeniging tot Bestrijding van Tandbederf telkens 'n nuttig gebruik werd gemaakt.

Een collega, die als medewerker aan een maandelijks verschijnend ouderblad een reeks van korte, duidelijke opstellen over dit vraagstuk onder de oogen van honderden ouders van schoolgaande kinderen bracht, had de attentie ons een exemplaar van dit ouderblad geregeld toe te zenden.

Het behoeft wel geen afzonderlijk betoog, om er op te wijzen, hoezeer wij dit op prijs stellen niet alleen, maar hoe dringend het voor een juiste kennis van den stand van zaken noodig is, dat ieder collega in den lande, die zich op eenigerlei wijze leent tot publieke voorlichting in deze of dergelijke, daarvan even mededeeling doe aan de betreffende commissie onzer Maatschappij.

Overall waar, hetzij in den gemeenteraad, hetzij in de plaatselijke pers of in plaatselijke vereenigingen het onderwerp van schooltandverzorging in bespreking gekomen is of komt, daar neme men de kleine moeite, hiervan een korte mededeeling of krant-uitknipsel aan den rapporteur voor schooltandverzorging toe te zenden.

Omgekeerd kan men ervan verzekerd zijn, dat deze rapporteur gaar-

ne alle krachten zal inspannen om, indien dit verlangd mocht worden, met advies of inlichtingen van dienst te kunnen zijn.

In tal van plaatsen is, blijkens berichten in de bladen, een voorstel tot invoering van schooltandverzorging in den gemeenteraad besproken, en meestal verworpen. Het voornaamste motief was dan steeds het financieele bezwaar. Daarnaast kwam ook telkens nog boven het schijnbezwaar, dat door schooltandverzorging een deel van de taak der ouders zou worden overgedragen op de school of in laatste instantie op den Staat.

Zelfs bleek dit misverstand nog te bestaan bij paedagogen van naam of politieke leiders van gezag.

Moge het financieele bezwaar, hoezeer ook van weinig beteekenis in verhouding tot de groote economische en ideëele voordeelen, in onze dagen althans nog, van kracht blijken, dat het tweede genoemde argument inderdaad nog door serieuze menschen wordt aangevoerd, zij ons tot waarschuwing, dat het aan overtuigende voorlichting onzerzijds nog hapert.

Wie nog in ernst wil beweren, dat mondverzorging een onderdeel van de taak der ouders zijn kan, toont daarmee ten eenenmale tot oordeelen onbevoegd te zijn. Mondverzorging is toch allerminst op één lijn te stellen met het schoonhouden van zijn handen of zelfs met het aanleeren van lezen of rekenen. Te constateeren of het kindergebitt vrij is en vrij blijft van aangeboren of beginnende defecten, is voor iederen ouder zoowel als voor den medicus-practicus ten eenenmale onmogelijk.

Voor den deskundige is dit zoo eenvoudig, dat hij daartoe de school niet de aangewezen plaats zou achten, indien hij kans zag ieder kind ook de moeilijke kunst van gebitsverzorging behoorlijk te leeren. Doch de ervaring heeft geleerd, dat daarvoor speciale leerkrachten noodig zijn en dat dergelijke leerkrachten inderdaad alle kinderen op het psychologisch meest juiste moment alleen bereiken kunnen in de school.

Dit te betoogen was het doel van het, ten vorigen jare, door de Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde uitgebrachte studie-rapport. En tot dit doel werden dan ook in het afgelopen jaar door den rapporteur ongeveer 60 exemplaren van dat rapport toegezonden aan ons opgegeven adressen van personen, die op eenigerlei wijze over het vraagstuk van schooltandverzorging, hetzij in gemeenteraad of schoolbestuur of geneeskundigen dienst, te oordeelen hadden.

Het is daarbij gebleken, dat het wenschelijk zal zijn, in de eerste plaats ernaar te streven, dat een juister opvatting over mondverzorging ontsta bij de autoriteiten op schoolgebied.

Allereerst richte onze Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde dus haar aandacht tot de vraag, op welke wijze b.v. bij de verschillende vereenigingen van gemeenteraadsleden, van burgemeester, van wethouders, van geneeskundigen, van ouders en voorts ook bij vereenigingen voor kinderverzorging, ziekenverpleging en dergelijke in deze langs officieelen weg iets bereikt zal kunnen worden.

Daarnaast zal dan meerder activiteit onzer collega's, in den vorm van voordrachten voor ouderavonden, onderwijzers en dergelijke, alleszins wenschelijk zijn, terwijl ook de pers in dezen onschatbare diensten kan bewijzen.

Als gunstig voorbeeld hiervan moge hier gewezen worden op hetgeen Mevrouw W. Wijnaendts Francken—Dyserinck schreef in „De Vrijheid” van 17 en 24 Maart van dit jaar. Aanleiding tot het schrijven dier artikelen was namelijk de verbazing der schrijfster over het feit, dat een vrouwelijk geneeskundige, nadat een tandarts in een openbare vergadering uiteengezet had, wat in het studierapport onzer Maatschappij als het eenig juiste principe van schooltandverzorging was bepleit, in diezelfde vergadering toch nog ging verdedigen het systeem van „controle der kindermonden door den schoolarts en advies aan de ouders”. Als gevolg van het kloeke woord van Mevr. Wijnaendts Francken werd in meerdere bladen over dit onderwerp geschreven. De verbazing der schrijfster moge door al die persuitingen niet zijn geminderd, stellig zal hare overtuiging er niet door verzwakt zijn.

Het systeem: controle op school en advies aan de ouders, is intuschen weer eens in praktijk gebracht in Rijswijk. Men heeft daar door een schooltandarts, Mevr. E. Ph. Mullers—Hubenet, de monden der schoolkinderen tweemaal per jaar doen onderzoeken, en het resultaat van deze schooltandverzorging is als bijlage toegevoegd aan het „Verslag over het gemeentelijk geneeskundig schooltoezicht te Rijswijk in het jaar 1925”, dat ons op ons verzoek door den schoolarts welwillend werd verstrekt.

Waar beter dan een theoretische uiteenzetting de ervaring uit de praktijk tot bewijsvoering dienen kan, daar kan een dergelijke proef stellig zijn nut hebben... voor een volgend geslacht van kinderen.

„Bij het school-onderzoek der kindermonden,” aldus luidt het ver-

slag van de schooltandarts, „is voornamelijk gelet op defecten aan „de blijvende elementen, vooral de eerste molaren, die dikwijls op „jeugdigen leeftijd reeds zijn aangetast, bij enkelen zelfs onherstel- „baar verloren, de tang ten prooi. Op de melkelementen is alleen in „die gevallen de aandacht gevestigd, waar ze een gevaar opleverden „voor de blijvende elementen.”

Het resumé dezer onderzoekingen luidt als volgt:

Eerste onderzoek
(Maart 1925).
School A.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	36	9
II	36	7
III	39	9
IV	34	12
V	34	12
VI	24	5
	203	54

School B.
1e onderzoek.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	34	5
II	37	5
III	37	8
IV	41	21
V	36	18
VI	34	15
	219	72

School C.
1e onderzoek.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	29	2
II	34	7
III	39	13
IV	36	10
V	36	16
VI	26	6
VII	24	9
	224	63

Tweede onderzoek
(Sept. 1925).
School A.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	41	4
II	36	8
III	40	11
IV	39	15
V	32	7
VI	36	18
	224	63

School B.
2e Onderzoek

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	31	3
II	40	8
III	38	8
IV	38	7
V	38	14
VI	24	12
	219	52

School C.
2e onderzoek.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	34	1
II	33	6
III	34	7
IV	41	16
V	32	7
VI	36	11
VII	2	1
	212	49

R.K. Meisjesschool.
1e onderzoek.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	52	9
II	41	21
III	43	27
IV	33	23
V	31	18
VI	26	15
	226	113

R.K. Meisjesschool.
2e onderzoek.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	38	1
II	45	6
III	45	16
IV	43	17
V	35	16
VI	20	6
	226	62

R.K. Jongensschool.
1e onderzoek.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	46	3
II	48	13
III	38	24
IV	42	17
V	39	14
VI	18	4
	234	75

R.K. Jongensschool.
2e onderzoek.

Klas.	Aantal kinderen.	Aantal kinderen met defecten.
I	48	2
II	41	3
III	46	14
IV	38	16
V	38	14
VI	28	10
	239	59

Uit deze cijfers blijkt dus, dat bij het eerste onderzoek van 1106 kinderen 377 kinderen defecte kiezen hadden. En bij het tweede onderzoek hadden van die 1120 kinderen er 285 nog defecten in hun gebit. Dit zou een bewijs kunnen lijken voor de bewering, dat dus het advies aan de ouders effect bereikt had van tenminste 92 op de 377 kinderen.

Maar zelfs indien dit juist was, dan nog zou het afdoende het onvolgende resultaat van een dergelijken maatregel bewijzen.

Dat bovendien dit beeld onjuist, stellig althans als bewijs ten eenenmale onbruikbaar is, blijkt wel uit een overzicht van b.v. alleen de zesde klassen (dus voor kinderen van ongeveer 12 jaar). Dan toch komt men tot het veelzeggende cijfer: bij 1e onderzoek 52 van de 138 kinderen hebben defecte kiezen en bij het 2e onderzoek 57 van de 154. Per kind is dan het aantal defecten gerust nog wel op 3 te schatten.

Zeer leerzaam zijn intusschen deze cijfers bij vergelijking met het werk van den *schoolarts*, wiens nuttigen arbeid we allerminst ook maar zouden willen missen of geringschatten.

Bij onderzoek van 1873 kinderen, vond de schoolarts 499 afwijkingen, als volgt verdeeld:

Aantal leerlingen 1873.

Afwijkingen gevonden bij de schoolbezoeken in 1925:

Algemeene lichaamszwakte	41
Geestelijke achterlijkheid	27
Bloedarmoede	44
Scrophulose	17
Tuberculose	12
Rachitis	2
Afwijkingen in houding	26
Ruggegraatsafwijkingen	4
Hartziekten	4
Adenoïde woekeringen	39
Struma (krop)	3
Spraakgebreken	31
Oogafwijkingen	82
Gehooraafwijkingen	31
Zenuwlijden	12
Pseudo-epilepsie	2
Slaapwandel	0
Enuresis nocturna	9
Pediculose	4
Neten	58
Huid- en haarziekten	31
Eczeme	0
Hazenlip	1
Gespleten verhemelte	1
Onanie (?)	1
Vergaande onzindelijkheid	11
Moreele afwijkingen	4
Epilepsie	3
Linkshandigheid	1

499

Wanneer men bedenkt, dat onder deze 499 afwijkingen begrepen zijn:

26	gevallen van	afwijkingen in houding,
31	„ „	spraakgebreken,
9	„ „	enuresis nocturna (!)
4	„ „	pediculose,
58	„ „	neten,
1	geval	„ hazenlip,
1	„ „	„ gespleten verhemelte,
11	gevallen	„ vergaande onzindelijkheid,
1	geval	„ linkshandigheid,

dan mag men allermint de conclusie trekken — „daarvoor hebben we geen controle en advies van een schoolarts noodig” — maar stellig mag dan een nadere verklaring worden gevraagd van wat men onder schoolonderricht, en wat men eigenlijk onder gezinstak verstaat.

Want *mondverzorging* zal men alleen kunnen verkrijgen door schoolonderricht en onderricht in mondverzorging — sociaal gesproken — kan niet behooren tot de gezinstak. Wie toch het tegendeel zal willen blijven volhouden, zal moeite hebben daarvoor goede gronden aan te voeren, tegenover de volgende cijfers en feiten, (die door een zoo veel langer praktijkervaring in het buitenland ten volle worden bevestigd).

In Dordrecht, waar sinds 18 Maart 1925 de schooltandverzorging weer ingevoerd werd, kon de schooltandarts bij het begin van 1926 o.a. het volgende rapporteeren:

„In Dordt hebben we niet de centrale kliniek, maar wij reizen de scholen af. Dat dit groote voordeelen heeft, behoef ik wel niet te zeggen. Er zijn feitelijk geen kinderen, die „op deze wijze aan onze behandeling ontsnappen. Een van „de moeilijkheden is wel de toch nog noodige zenuwbehandelingen. Deze hebben vanzelfsprekend het meest noodig „de kinderen die zijn blijven zitten en zodoende weer in „onze handen vallen. Doordat ik nu betrekkelijk kort werkzaam ben op iedere school, hoogstens 2 weken, maar meestal minder (per week wordt gewerkt in het geheel 7½ uur) „voelt U het bezwaar. En dit bezwaar zou natuurlijk overwonnen worden bij centralisatie. Nu is het zonder twijfel „waar, dat wanneer we eenmaal zoover zijn dat de geheele „school behandeld wordt, het aantal noodige zenuwbehandelingen aanmerkelijk minder zal worden. Doch dit duurt

„dan toch nu nog vier jaar. Door mij worden momenteel „behandeld de tweede en derde klassen, al naar gelang de „kinderen met Maart of September op school komen.

„Een ander bezwaar, dat bij mij nog al zwaar weegt is „de omgeving, waarin als regel moet worden gewerkt. Het „is vaak veel te klein en meestal veel te vuil en te rommelig „om een frissche behandelkamer ervan te kunnen maken. „Maar zooals ook ik bemerk zijn aan de op-schoolbehande- „ling ook voordeelen. Het zal uit den aard der zaak de taak „van de bewuste Commissie zijn, om uit te zoeken wat het „zwaarst weegt.

„Tot mijn hulp heb ik een verpleegster en een juffrouw. „De zuster reinigt ook de monden der kinderen en polijst de „vullingen. Voor het populair maken der schooltandverzor- „ging heb ik, op verzoek, een enkele maal een lezing gehou- „den. Hieruit blijkt in ieder geval dit, dat de schooltandheel- „kunde inderdaad meer belangstelling begint te krijgen en „ook meer waardeering. In 1925 toch heb ik slechts te no- „teeren, 9 kinderen bij wie de behandeling door de ouders „is geweigerd. Daar komen dan wellicht nog enkele geval- „len bij van kinderen, die bij het verschijnen van den tand- „arts plotseling ziek worden, maar veel kan dat toch ook „niet zijn.

„Op het oogenblik behandel ik de kinderen van 21 scho- „len en vermoedelijk zullen er binnenkort weer een paar bij- „komen. Om nu enkele cijfers te noemen. Er werden nage- „zien pl.m. 2100 kinderen. Het totaal aantal zieke kinderen „bedroeg 89. Weigeringen 9. Partic. tandarts 9. Doch het „blijkt al meer dat al heeft men een eigen partic. tandarts „men graag profiteert van de schoolbehandeling, ook op wat „men noemt de „betere scholen”.

„In het totaal werden geplombeerd 897 elementen. Van „deze 897 vullingen werden er alleen op de school voor ach- „terlijke kinderen, welke in haar geheel behandeld wordt, „(dus 7 klassen, met een totaal aantal leerlingen van 120), „171 gelegd, d.i. pl.m. 20 % van het geheel. Het geweldig „belang van de vroegtijdige behandeling springt dadelijk in „het oog.

„Van 12 elementen werd de zenuw behandeld, terwijl als

„hopeloos werden genoteerd 91 elementen (waarvan 32 „stuks van de school der achterlijken). Extracties van melk- „elementen 53.

„Mondreinigingen 37. *Hierbij valt op te merken, dat het „aantal extracties en vooral het aantal mondreinigingen bij „de hogere klassen zeer toeneemt.*¹⁾ Dat is nu reeds te zien „in deze laatste drie maanden, waarin we meer derde klas- „sen gaan behandelen.

„Het aantal extracties van het blijvend gebit bedroeg „slechts 3.

„Bij 224 kinderen waren de eerste blijvende molaren nog „afwezig.

„Wat betreft de medewerking van het schoolpersoneel, „daarover mag ik zeker niet klagen, hoewel het ook mijn „overtuiging is, dat zoolang de onderwijzers niet daadwer- „kelijk medehelpen door telkens en telkens in de lessen der „kinderen te spreken over de groote waarde der mondhy- „giëne, ons werk veel kracht verliest. Want voor alles toch „zullen we in de schooltandheelkunde moeten zien de *pae- „dagogische factor*¹⁾. Het is ons toch allen bekend, dat in- „dien de kinderen na het verlaten der school zich niets meer „bekommeren om hun mond, ons werk vrijwel nutteloos zal „zijn geweest. Daarop wijs ik dan ook vooral in mijn lezin- „gen, over dit onderwerp: De paedagogische waarde van de „schooltandheelkunde.” Daaraan zal dan ook de aandacht „meer en meer moeten worden gewijd, dat het onderwijzend „personeel het als hun plicht beschouwen gaat, dat de kin- „deren hierin worden opgevoed. En juist daaraan ontbreekt „het. Zeker, er bestaat een zekere welwillendheid, maar het „groote nut ziet men niet in. Het zou dan ook zeer zijn toe „te juichen wanneer de commissie hierin verbetering kon „brengen.

„Nog vergat ik mede te deelen, dat de zuster iedere keer „als we de scholen bezocht hebben, de kinderen leert tanden- „borstelen.”

In 's-Gravenhage werd aangevangen met rationeele schooltandver-
zorging in Juli 1925. Op 23 scholen voor openbaar lager onderwijs,

¹⁾ Cursiveering niet door den schooltandarts.

een school voor buitengewoon lager onderwijs en 12 scholen voor bijzonder onderwijs.

Uit het rapport over 1925 van den betreffenden schooltandarts vermelden wij het volgende:

„Het totaal aantal leerlingen der in behandeling genomen „scholen bedroeg 6813 en daar als maximum aantal kinderen „door een tandheelkundige eenheid (tandarts en zuster) te „behandelen en gesaneerd te houden wordt aangenomen „6000 à 7000, zijn door mij niet meer scholen bij deze groep „betrokken.

„In plaats hiervan zijn de kinderen van het tweede leer- „jaar der betrokken scholen in behandeling genomen, daar „deze klasse nog als uiterste grens is aan te nemen, waar- „binnen nog prophylactische behandeling kan plaats heb- „ben. Op deze wijze wordt de opbouw een jaar bespoedigd. „Bij sommige kinderen der tweede klasse bleken reeds wor- „telbehandelingen noodzakelijk, *terwijl het aantal vullingen „bij ongeveer gelijk aantal der onderzochte kinderen in de „2e klasse ongeveer het dubbele bedroeg van dat der eerste „klassen (739 tegen 405).*¹⁾ Zijn eenmaal defecten hersteld, „dan zijn de monden met zeer weinig tijd en kosten gesa- „neerd te houden. Hoe vroeger de herstellingen dus plaats „hebben des te beter. Het ligt dan ook in de bedoeling der „systematische behandeling telkens nieuw aankomende 1e „klassen te saneeren en de hoogere klassen gesaneerd te hou- „den. Na vijf jaar is dus de geheele schoolbevolking onder „behandeling en verlaten de kinderen de school met een „juist begrip, hoe de mond behoort te worden onderhouden.

„In de aldus onderzochte 1e en 2e klassen, bevattende to- „taal 2347 kinderen, bleken 795 kinderen behandeling nodig „te hebben, terwijl 185 kinderen ten tijde van het onderzoek „afwezig waren. Van de 795 behandeling behoevende kinde- „ren werden 127 niet behandeld, doordat de ouders de toe- „stemming tot de behandeling onthielden. Soms sproot dit „voort uit verkeerd begrip der ouders, soms verklaarden zij „liever het kind particulier te laten behandelen. Een enkele „maal verzochten ouders hun kind toch te behandelen, nadat

¹⁾ Cursiveering niet door den schooltandarts.

„de klasse behandeld was. Men zag dus de kat eens uit den „boom! Slechts 7 kinderen waren door weerspanningheid niet „te behandelen. Totaal hebben nu 2028 kinderen of 85,40 % „gezonde, blijvende tanden en kiezen (gevulde inbegrepen). „Totaal werden in het eerste halfjaar 1144 vullingen ge- „maakt in blijvende tanden en kiezen en bovendien 69 in „melktanden of kiezen, waar gevaar bestond dat caries op „het blijvend gebit zou overgaan. Uit het melkgebit werden „9 extracties verricht.

„Bij de halfjaarlijksche revisie, die begin Februari aan- „ving, werden alle kinderen nogmaals onderzocht. Kinderen, „die dus ten tijde van het eerste onderzoek afwezig waren, „konden nu zoo noodig in behandeling genomen; tevens werd aan kinderen, die de eerste maal wegens weigering der „ouders niet behandeld werden en waarbij bleek, dat geen „behandeling buiten de schooltandverzorging om had plaats „gehad, een speciaal formulier meegegeven, waarin den „ouders werd medegedeeld, hoeveel kinderen der klasse nu „gezonde tanden en kiezen hadden, hoeveel ouders in deze „klasse eveneens hun toestemming onthielden, en bovendien „dat het kind bij een volgende revisie niet meer in behande- „ling kon worden genomen.

„Het resultaat, hiermede bereikt, was, dat in verreweg de „meeste gevallen de ouders nu toestemming gaven, zoodat „aan het einde van het behandelingsjaar het saneeringscij- „fer ettelijke procenten zal zijn gestegen.

„Bij de revisie bleek voorts, dat de aanmaning om den „mond door borstelen te onderhouden, wel doel treft. Tand- „vleeschontstekingen kwamen bijna niet, tandsteenafzettin- „gen in veel geringer mate voor.

„Tot op dit tijdstip zijn bij de revisie 18 scholen herbe- „handeld; hierbij bleken 267 kinderen behandeling noodig te „hebben, waarvan 124 kinderen voor herbehandeling in aan- „merking kwamen. 410 vullingen werden gelegd.

„Wat de kostenberekening voor komende jaren betreft, „kan ik aan dit verslag toevoegen, dat de kosten per cen- „traal punt bij behandelen eerste klassen en gesaneerd hou- „den van tweede klassen per 7000 kinderen jaarlijks onge- „veer f 4500 zullen bedragen, mits het systeem gevolgd

„worde dat localiteiten in de daarvoor in aanmerking komende scholen worden ingericht, als nu reeds in de Griftstraat is geschied, zoodat de kosten per jaar en per kind „op ongeveer f 0.65 komen.”

In *Amsterdam*, waar sinds Mei 1925 geheel volgens den opzet van het studierapport der Maatschappij schooltandverzorging ingevoerd werd volgens het gecombineerde systeem Kantorowicz—Fones, heeft de schooltandarts van zijn zoozeer doeltreffenden arbeid ook op de door Prof. Kantorowicz aangegeven overzichtelijke wijze het volgende overzicht gegeven:

Schooltandverzorging Amsterdam (18 Mei—16 November 1925).

Tabel 1.

Naam van de school.	Op school gekomen.	Onderzocht.	Totaal aantal kinderen.			Op school gekomen.	Onderzocht.	Totaal aantal kinderen.		
			to-taal.	ge-mid-deld per kind.	to-taal.			ge-mid-deld per kind.		
Abr. v. Zijl	Febr. '25	Mei '25	34	20	0,58					
Almonde			37	36	0,97					
Blanken			33	25	0,75					
Cruquius			31	25	0,80					
W. Scheepens			36	47	1,30					
			171	153	0,89					
Ambon	Feb. '25	Jun. '25	19	25	1,31					
Molukken			32	38	1,18					
Madura			29	34	1,17					
P. Vlaming			25	32	1,24					
			105	129	1,23					
A Taalman	Sept. '24	Mei Jun. '25	38	53	1,39	Sept. '25	Oct. Nov. '25	31	14	0,45
Ad. Bankert			33	38	1,15			35	34	0,97
Conrad			36	38	1,05			34	6	0,17
Bontemantel			29	37	1,28			38	14	0,36
Krayenhoff			33	41	1,24			31	10	0,32
Leeghwater			30	32	1,06			29	23	0,79
Parel			27	36	1,33			32	28	0,87
Tj. Hiddes			27	31	1,14			33	20	0,60
W. v. d. Laan			32	34	1,06			30	11	0,36
			285	340	1,19			293	160	0,55
A. v. Diemen	Spe. '24	Juni Jul. '25	33	59	1,78	Sept. '25		37	11	0,29
Bali			33	66	2,—			39	35	0,89
Borneo			31	61	1,96					
Batjan			27	45	1,66			36	23	0,36
Banka			36	59	1,63			36	20	0,55
Java			38	68	1,78			35	12	0,34
Suijker			37	64	1,72			35	25	1,—
J. P. Coen			34	75	2,20			34	25	0,73
Pr. Maurits			26	33	1,26			32	27	0,84
R. v. Goen			33	69	2,09			36	15	0,41
P. Both			26	47	1,80			40	31	0,77
Von Zesen			27	43	1,59			33	13	0,39
			381	689	1,81			393	237	0,60

Schooltandverzorging in Amsterdam.

Stand van de Schooltandheelkunde in Amsterdam November 1925.
Tabel 2.

Totaal aantal kinderen.	Van deze					
	hadden geen toe- stemming van de ouders.	kwamen niet.	waren weer- spannig.	hebben nu gezonde blijvende tanden (waaronder ook de gevulde tanden).		zijn nog onder be- hande- ling.
				aantal.	%.	
1628	43	71	14	1501	92,2	13

Overzicht van de verrichtingen van 18 Mei 1925 tot 16 November 1925
Tabel 3.

Vullingen.		Extracties.	
In het blijvende gebit.	In het temporaire gebit.	van blijvende tanden.	van temporaire tanden.
1740	43	0	8

Totaal overzicht van de schooltandheelkunde in Amsterdam op
Tabel 4. 16 November 1925.

Aan- tal kin- deren.	Ouders die toestemming gaven.		Gezonde (blijvende tanden hebben.		Behandeld werden.		Vullingen.		Extracties.		Aan- tal werk dagen van 4 uur.
	Aan- tal.	%	Aan- tal.	%	Aan- tal.	%	in blijvend gebit.	in tem- por. gebit.	in blijvend gebit.	in tem- por. gebit.	
1628	1585	97,4	1501	92,2	586	36	1740	43	0	8	109

In de toelichting tot deze interessante cijfers zegt de betreffende schooltandarts o.a. het volgende:

„De schooltandverzorging in Amsterdam begon met het „onderzoek en de prophylactische behandeling van de tanden der kinderen, die in 1925 in de laagste klassen zaten „van 30 scholen in de omgeving van de Conradstraat. Op „18 Mei 1925 kwamen hier voor het eerst de kinderen van „de laagste klassen van de Abraham van Zylschool. De „ouders hadden vooraf bericht gekregen, dat hun kinderen „dien dag door den schoolarts zouden worden onderzocht; „hun was gevraagd de tandenborstel van het kind mee te „nemen.

„De kinderen verschenen meestal onder geleide van de „moeder. Nadat zij door den schoolarts geneeskundig waren „onderzocht, werden zij naar den schooltandarts verwezen. „Deze tandarts werkte samen met 2 mondverzorgsters. Gedurende de laatste 5 jaar waren op het voorbeeld van Dr. „Fones, (Bridgeport) aan de Gemeentelijke Tandheelkundige Polikliniek een aantal mondverzorgsters opgeleid. Twee „van deze mondverzorgsters werden nu voor de schooltandverzorging aangewezen. Een mondverzorgster leerde de kinderen in het bijzijn van de moeders hoe zij hun tanden „moesten borstelen. Kleine tandenborsteltjes waren aanwezig en werden vergeleken met de borstels, die de moeders „hadden meegebracht om te laten zien, wat een geschikt „model tandenborstel voor een kind is. Als de tanden geborsteld waren, ging de moeder met het kind naar den tandarts. Hij onderzocht het gebit en lette er in het bijzonder „op, of de eerste blijvende kiezen (die immers op 6-jarigen „leeftijd doorbreken) defecten vertoonden of gevaar liepen „door defecten van de temporaire kiezen. Werd zoo'n defect „gevonden, dan werd de moeder uitgelegd, dat het voor het „behoud van het gebit van bijzonder belang was, dit defect „onmiddellijk te herstellen. Gewoonlijk waren het kleine defecten, die in verband stonden met structuurfouten in de „fissuren. Door het onderteekenen van een formulier verklaarde de moeder dan gewoonlijk ermee accoord te gaan, „dat haar kind geregeld door den schooltandarts zou worden nagezien.

„Zoo werden achtereenvolgens van dertig scholen de laagste klassen nagezien en behandeld.

„In September 1925 kregen 20 van deze scholen een „nieuwe eerste klas (op de andere scholen kwamen de kinderen in Febr. op school). Toen werd dus het aantal klassen uitgebreid tot 50.

„Ongeveer midden November 1925 waren deze 50 klassen nagezien en behandeld. Midden November 1925 begon „de eerste revisie van de kinderen, die in Mei 1925 voor het „eerst waren onderzocht. Deze revisie was op 31 December „1925 nog niet afgelopen.

„De schooltandarts en de mondverzorgsters werken „gedurende de schooluren, maar alleen voormiddags.”

In Haarlem blijven de reeds ten vorigen jare vermelde resultaten onverdeeld gunstig.

In Bussum... begint men weer als in Rijswijk.

In Velzen, in Hilversum... stemde men de zaak af.

L'histoire se répète.

Concludeerende moge nog eens worden herhaald:

- 1°. mondverzorging leert een kind van zes jaar — sociaal gesproken — *niet* in het huisgezin, noch bij den tandarts;
- 2°. mondverzorging leert een kind alleen door gestadige gewenning vanaf den eersten dag, waarop zijn blijvend gebit begint door te breken, tot minstens de laatste melktand is verdwenen;
- 3°. alleen de school is in staat; en dan nog alleen door speciale leerkrachten, inderdaad aan ieder kind dezen leergang te verschaffen.
- 4°. tot de gezinstak behoort het dus alleszins, dit onderwijs dan ook van de school te verlangen.

De rapporteur voor schooltandverzorging:
W. L. VAN ANDEL, Gouda.

De toegevoegde rapporteurs:
M. MUNTENDAM-ISEBREE MOENS, Rotterdam.
F. HORDIJK, Dordrecht.
H. v. d. MOLEN, Amsterdam.

Amsterdam, November 1926.

Voor het Hoofdbestuur:

B. R. BAKKER, Voorzitter.

G. A. SALOMONS, Secretaris.

W. Parkweg 40, Amsterdam.

RIJKSTOEZICHT OP HET STOOMWEZEN

Het is ter kennis van de ambtenaren van onzen dienst gekomen, dat zoowel bij tandartsen als bij tandtechnici in gebruik zijn stoomketeltjes bestemd voor het vulcaniseeren van kunstgebitten, welke stoomketeltjes vallen onder de bepalingen van de Stoomwet.

Het gebruik van deze toestellen is dus alleen geoorloofd, nadat daarvoor door of namens den gebruiker een akte van vergunning als bedoeld in art. 4 van de Stoomwet aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid is aangevraagd en deze akte is verleend. Hij, die een dergelijk toestel in gebruik heeft zonder in het bezit te zijn van een aan hem verleende akte is strafbaar. Aannemende, dat de overtreding in deze begaan, is voortgekomen uit onbekendheid met de bepalingen van de Stoomwet, zijn de hoofden der Districten voor het Stoomwezen bereid hunne medewerking te verleenen, opdat op de minst hinderlijke wijze alsnog akten van vergunning kunnen worden verkregen door hen, die vulcaniseerketeltjes reeds gedurende langeren of korteren tijd in gebruik hebben, *mits door hen ten spoedigste de noodige stappen worden gedaan om zich een dergelijke akte te verschaffen.*

De keteltjes, welke in gebruik zijn, zullen door ons worden opgespoord en bij onder stoom aantreffen zal het opmaken van proces-verbaal een noodzakelijk gevolg zijn.

Ten einde op de meest rationeele wijze aan den thans bestaanden onwettigen toestand een einde te maken heb ik mij in verbinding gesteld met het Hoofdbestuur van de Ned. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, dat zich bereid verklaard heeft mede te werken tot een spoedige regeling van deze kwestie.

*De Hoofdingenieur-Directeur van
het Stoomwezen.*

's Gravenhage, November 1926.

Aan de leden!

In verband met de in dit nummer voorkomende mededeeling van den Hoofdingenieur-Directeur voor het Stoomwezen inzake de stoomketeltjes voor het vulcaniseeren van gebitten, volgt hieronder een uiteenzetting van de wijze, waarop de voor het gebruik der keteltjes noodige akte van vergunning kan worden verkregen.

Ter wille van het goede overzicht is een onderscheiding gemaakt tusschen de reeds in het bezit van de gebruikers zijnde toestellen en die, welke men in de toekomst wil aanschaffen.

A. Toestellen, welke reeds in het bezit zijn van de gebruikers.

Om voor deze toestellen een akte te verkrijgen zal het Hoofdbestuur aan de leden verzoeken voor elk keteltje afzonderlijk de noodige gegevens schriftelijk te doen toekomen aan het Secretariaat, welke opgaven dan als bijlagen bij het door het H.B. aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid in te dienen gemeenschappelijk adres zullen worden gevoegd. Collega's niet-leden der Maatschappij en zij, die van deze tusschenkomst geen gebruik willen maken, moeten zelf een aanvraag om een akte van vergunning voor elk der in hun inrichting aanwezige vulcaniseerketeltjes indienen bij den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid. Deze aanvraag behoeft niet op zegel te zijn gesteld; zij moet bevatten:

Juiste naam en volledig adres van dengene in wiens inrichting de toestellen gebruikt worden. Zoo mogelijk naam van den vervaardiger en plaats waar de fabriek gelegen is en in ieder geval naam en adres van den leverancier.

Voorts moet voor elk keteltje een stel van 2 teekeningen worden bijgevoegd (een papieren en een linnen lichtdruk) formaat 22×32 c.M.). Deze teekeningen moeten de juiste constructie van het eigenlijke keteltje weergeven en dus een verticale doorsnede geven zoowel van den ketel als van het deksel waaruit tevens de constructie van beugel, drukbout en scharnierenbouten blijkt. Ten slotte moet vóór

de eerste beproeving van elk keteltje een bedrag van f 20.— gestort worden bij een der ontvangers der accijnzen. Het door den ontvanger afgegeven stortingsbewijs moet bij de aanvraag voor elk keteltje worden gevoegd; ook bij de opgaven welke men ons — gebruik makende van onze bemiddeling — voor elk keteltje afzonderlijk toezendt. Ten einde te voorkomen, dat teekeningen worden vervaardigd, welke door den dienst van het Stoomwezen niet geaccepteerd kunnen worden, zal men goed doen zich hiervoor te wenden tot de leveranciers der toestellen of tot de installateurs, welke wij U desgewenscht kunnen opgeven.

Nadat de bovenbedoelde aanvraag om een akte van vergunning door den dienst van het Stoomwezen in behandeling is genomen, wordt allereerst beoordeeld of de toestand waarin de keteltjes zich bevinden geen gevaar voor het gebruik oplevert. Vervolgens moeten zij aan een persproef met waterdruk worden onderworpen en nadat de vereischte appendages zijn aangebracht, wordt door het ter plaatse bevoegde districtshoofd een voorloopige akte van vergunning uitgereikt. De ketels worden daarna geregeld om de twee jaar gekeurd, waaraan van Rijkswegen geen bijzondere keuringskosten verbonden zijn; echter is voor het gebruik van de ketels een jaarlijksche belasting verschuldigd, waarvan het bedrag telken jare wordt vastgesteld en drie à vier gulden per toestel bedraagt. Voor de boven omschreven persproef kunnen de leden de bemiddeling inroepen van het H. B. of zelf een en ander opdragen aan een deskundige. Aangeraden wordt hieromtrent toch advies in te winnen van het H. B. of van den leverancier van het toestel. Natuurlijk moet betreffende den datum der persproef overleg gepleegd worden met den dienst van het Stoomwezen aangezien een ambtenaar van dien dienst bij de persing tegenwoordig moet zijn.

De voor de toestellen vereischte appendages zijn:

1e. een manometer (zooals in den regel ook op de keteltjes aanwezig is),

2e. een veiligheidsklepje met een vrijen doorlaat van tenminste 10 m/m middellijn.

Het verdient aanbeveling hiervoor een klepje te nemen hetwelk door middel van een veer, direct dus zonder hefboomsoverbrenging wordt belast.

Voorts zullen zoowel op het deksel als op het keteltje het stoomdrukcijfer en een door het Stoomwezen op te geven nummer, alsmede na de persing het Rijksstempel geslagen worden.

B. Toestellen, welke men eerst thans aanschafft.

De boven omschreven keuringen moeten ook plaats hebben bij nieuwe toestellen, welke niet in gebruik genomen mogen worden dan nadat een voorloopige akte van vergunning is verleend.

Ten einde bij aanschaffing van een nieuw toestel zoo min mogelijk oponthoud te hebben alvorens dit in bedrijf kan worden gesteld, wordt den leverancier aangeraden de bedoelde keuringen vooraf te doen geschieden. Zij richten daartoe een ongezegeld adres (voor elken ketel afzonderlijk) aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid onder overlegging van teekeningen als onder A. genoemd en van het stortingsbewijs van den ontvanger der accijnzen.

In het adres dient zoo mogelijk te worden opgegeven de naam en woonplaats van den vervaardiger en het fabrieksnummer van het toestel en tevens te worden vermeld, dat het toestel in voorraad gehouden wordt voor den verkoop. De keuringen kunnen alsdan bij den verkoper of bij een door hem aan te wijzen installateur plaats hebben. Wanneer men bij aankoop van een toestel dus verzekerd wil zijn, dit ook spoedig in gebruik te kunnen nemen, dient men er op te letten, dat de toestellen op ketel en deksel zijn voorzien van het Rijksstempel en dat de voorgeschreven appendages (manometer en veiligheidsklep) zijn aangebracht.

Men behoeft dan nog slechts een aanvullingsaanvraag om een akte van vergunning aan den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid in te dienen, hetgeen ook door den leverancier namens den koper kan geschieden, waarna de gevraagde vergunning verleend wordt. Bij deze laatste aanvraag behoeven natuurlijk geen teekeningen of stortingsbewijs te worden overgelegd, daar dit in dat geval reeds is geschied bij het oorspronkelijke adres van den leverancier.

De aanvullingsaanvraag moet bevatten:

Juiste naam en volledig adres van dengene in wiens inrichting het toestel gebruikt zal worden, het op het keteltje geslagen nummer (een door den dienst van het Stoomwezen vastgesteld getal van 5 cijfers).

Bij aanschaffing van een keteltje, hetwelk nog niet van een Rijksstempel is voorzien, moet door den aanstaanden gebruiker of door den leverancier namens hem een volledige aanvraag met teekeningen

en stortingsbewijs worden gezonden aan Zijne Excellentie den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid.

Den leden, die van de bemiddeling van het secretariaat wenschen gebruik te maken, wordt dus dringend verzocht het toegezonden formulier ingevuld, met het stortingsbewijs van den ontvanger der accijnzen, in te zenden aan den secretaris vóór 1 Dec. 1926.

Namens het Hoofdbestuur:
J. A. SALOMONS, Secretaris.

Amsterdam, Nov. 1926.
Willemsparkweg 40.

STEUNORGAAN

Ontvangen:

Van B. geweigerd honorarium . . . f 3.—
Van B. B. uit naam van Th. E. d. J. C.
wegens afgestaan techniek honorarium „ 6.31
